

Zwerfafval? Ruim 't op!

Lespakket

**UTRECHT
SCHONE STAD**

Groep 6/7/8

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl/
afvallespakket

In het kort

In de actieve les Zwerfafval? Ruim 't op! organiseren leerlingen een opruimactie van zwerfafval in de schoolomgeving. Daarnaast bedenken ze een plan om de buurt structureel schoon te houden.

Via filmpjes van reporters Daysha en Jesper leren de kinderen over zwerfafval en plasticsoep. Welke problemen en oplossingen zijn er? Daarna gaat de klas buiten opruimen. Na afloop doen de leerlingen op creatieve wijze verslag van hun opruimactie.

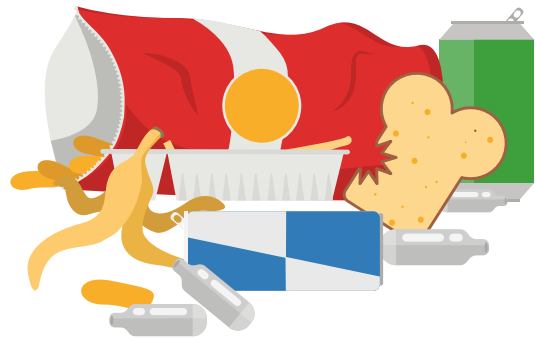
Onderdelen

- Klassikale digibordles (beschikbaar als PowerPoint en als PDF)
- Instructie leerkracht

Tijdsduur

1 à 2 uur:

- Digibordles deel 1 (t/m dia 14): uitleg zwerfafval en plasticsoep: 20 minuten
- Opruimactie: 30 minuten of langer, naar eigen inzicht
- Digibordles deel 2 (dia 15 t/m 22): evaluatie opruimactie, actieplan en reportage maken: 30 minuten

Leerdoelen

- De leerlingen leren over zwerfafval en plasticsoep en welke problemen hierdoor ontstaan.
- De leerlingen leren welke oplossingen er zijn en ze gaan daarmee aan de slag.
- De klas maakt een plan om de buurt schoon te houden.

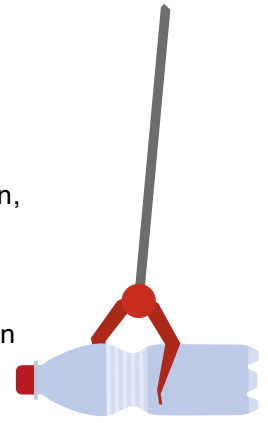
Kerdoelen

Deze les sluit aan bij de volgende kerndoelen:

- **Kerdoel 1:** De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken en geschreven taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
- **Kerdoel 4:** De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
- **Kerdoel 5:** De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.
- **Kerdoel 34:** De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke (en psychische) gezondheid van zichzelf en anderen, door te leren samenwerken in een groep.
- **Kerdoel 35:** De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- **Kerdoel 39:** De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- **Kerdoel 44:** De leerlingen leren bij producten uit hun eigen omgeving relaties te leggen tussen de werking, vorm en het materiaalgebruik.
- **Kerdoel 54:** De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren.
- **Kerdoel 55:** De leerlingen leren op eigen werk en op dat van anderen te reflecteren.

Vorbereiding (15 minuten)

- Zet de presentatie 'Zwerfafval? Ruim 't op!' klaar op het digibord.
- Regel opruimmaterialen zoals vuilniszakken, kinderhandschoenen, afvalgrijpers en reflecterende hesjes voor de leerlingen.
- Zorg voor plattegronden van de schoolomgeving en markeer de straten waar de klas gaat opruimen.
- Voor na het opruimen: leg papier, kleurpotloden en stiften klaar en regel een fotocamera en computers.

TIPS:

- Vraag via een e-mail naar samenschoon@utrecht.nl afvalgrijpers en afvalzakken aan bij de gemeente.
- Vraag ouders, een onderwijsassistent of een stagiair om te assisteren bij de opruimactie. Werk in groepjes, onder begeleiding van een volwassene.

Lesuitvoering

Je kunt de digibordles met minimale voorbereiding geven. Lees eerst onderstaande tips en antwoorden:

Dia 1 en 2: Vertel de klas *Vandaag komen we samen in actie tegen zwerfafval en plasticsoep. Eerst hebben we er een les over, daarna gaan we zelf opruimen en ten slotte bedenken jullie een plan om de buurt ook na vandaag schoon te houden.*

Dia 4: Test de voorkennis. *Wie kan uitleggen wat zwerfafval is? En wat plasticsoep is? Wie ziet er weleens zwerfafval? Op welke plekken? Wat vind je daarvan?*

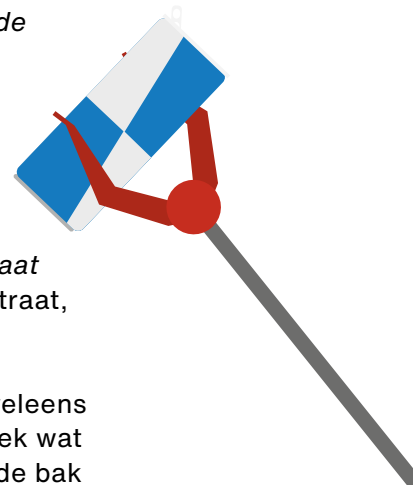
Dia 4: Vraag de klas *Als iemand per ongeluk een snoeppapiertje laat vallen, is het dan ook zwerfafval?* Antwoord: ja, want het ligt op straat, terwijl het in een afvalbak hoort.

Dia 6: Bespreek wie er weleens afval op straat gooien en wie er weleens afval oprapen. Laat de kinderen hun antwoord toelichten. Bespreek wat je kunt doen als een afvalbak vol zit. Bijvoorbeeld naar de volgende bak lopen of het afval weer mee naar huis nemen.

Dia 7: Leg uit: De afbraaktijd is de tijd die nodig is tot een stukje afval helemaal is afgebroken (door de natuur). Niet alle materialen verteren even snel. Zet de plaatjes op volgorde, schrijf de cijfers 1 t/m 6 eronder.

Dia 8: Bespreek de oplossingen. Leg uit: omdat plastic geen natuurlijk materiaal is (het wordt gemaakt in fabrieken van de grondstof aardolie), kan de natuur het niet afbreken. Plastic verbrokkelt wel na verloop van tijd, maar de kleine stukjes blijven altijd aanwezig in het milieu.

Variatietip: Doe met de klas een experiment over afbraaktijden. Begraaf verschillende afvalsoorten in de schooltuin. Graaf deze om de paar weken of maanden op en check hoe ze eruitzien.

Dia 9: Waarom komt vooral plasticafval in zee terecht? Omdat het zulk licht materiaal is neemt de wind het gemakkelijk mee. En omdat we er zoveel van gebruiken.

Dia 10: Wat gebeurt er met het plasticafval in zee? Antwoord: Het afval verzamelt zich in de gyres (zeg: dzjairs), dat zijn grote zeestromingen. Een deel zinkt naar de zeebodem. Grote stukken blijven drijven, maar deze verbrekken na verloop van tijd door zonlicht en golfslag. De kleine stukjes heten microplastics. Die zijn niet meer uit het water te krijgen. Vissen zien de microplastics aan voor voedsel.
Waar komt het afval vandaan? Antwoord: Het afval komt voor 80% van land (via rivieren, stranden) en voor 20% van schepen (vnl visnetten)

Dia 11: Visnetten (gemaakt van de plasticsoort nylon) die losraken in zee blijven helaas doorvissen. Veel zeedieren zoals dolfijnen, zeehonden en zeeleeuwen raken hierin verstrikt.
Zeedieren eten plastic, omdat het naar voedsel ruikt of erop lijkt. Voor een schildpad lijkt een plastic zakje sprekend op een kwal. Dieren kunnen hierdoor stikken of verhongeren. Als een maag gevuld is met plastic verdwijnt namelijk het hongergevoel.

Dia 12: Veel plasticafval zakt naar de zeebodem. Zelfs op 10 km diepte hebben onderzoekers plasticafval in zee gevonden!

Dia 13: Word je ziek van plastic eten? Het scheelt dat we de ingewanden van vissen niet eten. Maar er is nog weinig bekend over de effecten op onze gezondheid. Steeds meer dokters en wetenschappers doen hier onderzoek naar. In sommige plastics zitten gevaarlijke stoffen die hormoonverstorend of kankerverwekkend zijn.

Dia 14: Leg uit dat plastic voor eenmalig gebruik niet nodig is. Er zijn genoeg duurzame alternatieven. Hoe minder plastic we maken en gebruiken, hoe minder plastic op de verkeerde plek terecht kan komen. Dus kies bij het boodschappen doen zoveel mogelijk voor producten zonder (plastic) verpakking en volg de andere tips op dia 14 op.

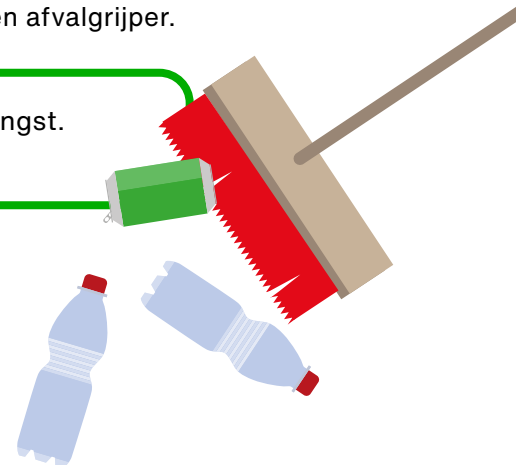
Dia 15: Plandelen is wandelen en (plastic) afval opruimen.

Dia 16: Maak duidelijke afspraken met de klas. Hoe laat en waar komen jullie weer samen? Maar ook over het verkeer en over gevaarlijke (scherpe) voorwerpen. Laat scherven en naalden liggen of gebruik een afvalgrijper.

TIP: maak foto's tijdens het opruimen en van de opbrengst.
Leuk voor de reportage (zie dia 20).

Dia 17: Geef door hoeveel afval je hebt verzameld aan samenschoon@utrecht.nl.

Dia 18: Bespreek het actieplan met de directie en geef het een vaste plek in het jaarplan en in het curriculum.

Dia 19: Variatietips: maak een collage of spandoek, of beschilder een vuilnisbak op het plein.

Dia 20: De leerlingen maken in groepjes een reportage. Je kunt de groepjes verschillende taken geven: nieuwsbericht schrijven, foto's selecteren en bijschriften bedenken, tekeningen maken, uitzoeken hoe het bericht op de website van de school komt, uitzoeken hoe het bericht en foto's in de plaatselijke krant komen. Adviseer de leerlingen hoe je een pakkende titel of kop maakt. Bijvoorbeeld door de gebiedende wijs te gebruiken: 'Doe mee!'

Variatietip: maak een vlog of filmpje. Let op: zorg ervoor dat het filmpje AVG-proof is!

Dia 21: Je kunt de les als volgt afsluiten: bekijk alle posters en hang ze op een zichtbare plek in de school op. Laat de leerlingen elkaars reportages bekijken. Vraag tips en tops aan elkaar en plaats de reportages op de website van school.

Dia 22: Doe ook de lessen Afvalscheiden! Hoe en waarom? en Afval of grondstof? Je vindt deze op www.utrecht.nl/afvallespakket

Meer weten?

Lezen:

- Informatieboekje Zwerfafval – Lonneke Crusio, Noordhoff Uitgevers, ISBN 9789001863821
- Superjuffie in de Soep – Janneke Schotveld, Van Holkema en Warendorf, ISBN 9789000326853
- De wereld van Plastic (voorleesboek Dag van de Duurzaamheid 2016) – red. André de Hamer & Peter Herres, Uitgeverij Idee & Waarde, ISBN9789082450118

Filmpjes:

- Bekijk alle [filmpjes met Daysha en Jesper achter elkaar](#)
- Een plastic oceaan: <https://youtu.be/fJAnq7v7B44>
- Jeugdjournaal: zwerfafval is hartstikke gevaarlijk voor dieren: <https://youtu.be/mygNTBGDNOo>
- Dolores legt uit hoelang zwerfafval blijft liggen: <https://youtu.be/TiMOBjojNHQ>

Doen:

- Laat je leerlingen ook de twee interactieve lessen voor zelfstandig werken in Wikiwijs doen. Ze maken onderdeel uit van het lespakket Utrecht Schone Stad van de gemeente Utrecht. Het gaat om: [Les Afvalscheiden en afval voorkomen in Utrecht](#) [Les Zwerfafval en plasticsoep](#)
- Vraag een gastles over afval en zwerfafval aan voor je klas.
- Vraag een bezoek van een veegwagen en/of vuilnisauto aan bij je school.
- Bezoek met je klas een afvalscheidingsstation in Utrecht.
- Stuur je verzoek via mail naar samenschoon@utrecht.nl.
- Gebruik de app Litterati tijdens het opruimen van zwerfafval en houd bij wat en hoeveel je opruimt.
- Speel een zwerfafvalgame of een quiz op het digibord via www.aandeslagmetafval.nl/zwerfafvalbattle